

TARTALOM

BEVEZETÉS

Az ember és a szent
Traktátus a vallási antropológiáról
JULIEN RIES

15

I. Vallási antropológia	16
1. Antropológia és vallás	16
2. Új antropológiai szemlélet születése	17
II. A vallási antropológia és a szent	18
1. A homo religiosus és a szent	18
2. A szent és a homo religiosus beszéde	19
3. A szent és a homo religiosus viselkedése	20
III. Mi szükség van a szent antropológiájának vizsgálatára?	21
1. Az ember vallásos tapasztalata	21
2. Szent, kultúra, humanizmus	22
3. Az értekezés felépítése	23

ELSŐ RÉSZ

A homo religiosus és a szent

A vallásos ember és a szent az új antropológiai szemlélet megvilágításában		
JULIEN RIES		27
<hr/>		
I. A szent szociológiájától a vallási antropológiáig		28
1. Emile Durkheim: szent és társadalom		28
2. Rudolf Otto: a szent megtapasztalása		29
a) A megismerés alapjai		29
b) A szent három aspektusa		29
c) A szent és a vallásos tapasztalat		31
II. Új antropológiai szemlélet		33
1. Az indoeurópai ember és a szent Georges Dumézil (1898–1986) munkássága		34
2. A homo religiosus és a szent Mircea Eliade (1907–1986) munkássága		36
a) Egy mű születése		36
b) A homo religiosus kialakulása		37
c) A homo religiosus tipológiája		38
3. Összefoglalás		40
III. A homo religiosus és a szent megtapasztalása		41
1. Hierofánia: az ember és a szent megnyilvánulása		42
a) Hierofánia		42
b) A hierofánia összetettsége		42
c) A hierofánia fenomenológiája és hermeneutikája		43
2. Homo symbolicus. A szimbólum a vallásos tapasztalatban		44
a) Szimbólum és hierofánia		44
b) A szimbólum és a kinyilatkoztatás nyelvezete		45
c) A homo religiosus kialakulása a paleoantropológia szerint		45
d) Az égbolt szimbolikája és a transzcendencia		46
3. Mítosz, archetípus, vallásos viselkedés		47
a) Mítosz, avagy a világ kezdetének és végének története		48
b) Archetípus és üzenet		49
c) A mítoszok és a vallásos magatartás		50
4. A rítus a homo religiosus életében		51
a) A rítus és a homo religiosus		51
b) A beavatás a homo religiosus életében		52
Összefoglalás		53

A szent megtapasztalása	
RÉGIS BOYER	
<hr/>	
Bevezetés. A szent: transzcendencia és immanencia	55
I. Az emberi értékek és a szent értelme	59
1. Az emberi lét és a szent felfedezése	59
2. A szent és az ember mibenléte	61
a) A magány	61
b) A halál	62
c) Az idők vége	62
d) A szent és a sérthetlenség	63
II. A szent és az alapvető értékek	64
1. Az élet	64
a) Élet és mítoszok	64
b) Az élet szimbolizmusa	65
2. A homo religiosus egysége és különbözősége	66
III. A szent és a megélt tapasztalat	67
1. Az áldozat	67
2. A kultusz	69
3. A szent és az elhivatás	70
4. A szent szimbolikus kifejezései	70
Összefoglalás	73
<hr/>	
A vallásos ember és szimbólumai	
GILBERT DURAND	
<hr/>	
Bevezetés. A kutatás módszerei	75
I. A képromboló álcázás, alapításának mítosza, az összehangolás haszontalansága	77
1. A nyugati képrombolás	77
2. Az episztemológia kettőssége	79
3. Az Új Tudományos Szemlélet	84
II. A „Nagy Episztemológiai Fordulat” és a szimbólum új definíciói	85
1. Elemek a szimbólum egyik definíciójához	85
2. Az Új Tudományos Szellem feltűnése. Tudományos, episztemológiai és filozófiai forradalom	86

III. A szimbólumok vallási univerzuma	95
1. A homo religiosusra vonatkozó témata gátjai, elágazásai és felszabadulásai	96
2. Új tudományos hermeneutika: G. Dumézil, C. G. Jung, H. Corbin, M. Eliade	98
3. A religiosus redivivus négy dimenziója	100
a) C. G. Jung és az „archetipikus képzetek” felfedezése A szent mint a lélek megújulásának alkotóeleme	101
b) G. Dumézil: divisiones regni és teofánia A szent mint a társadalom alkotóeleme	108
c) H. Corbin: mundus imaginalis A szent topológiája és a lélek szimbolikus funkciója	111
d) M. Eliade: a homo religiosus és a szent idő A vallásos ember és az illud tempus reménye	117
Összefoglalás: mi a tét?	120
1. A homo sapiens szimbolikus gondolkodása és vallásos dimenziója	120
2. A homo religiosus tagadhatatlan folytonossága	121
<hr/>	
A szent és esztétikai kifejeződése: szent tér, szent művészet, vallási műemlékek	
MICHEL DELAHOUTRE	
	125
<hr/>	
Bevezetés. Az esztétikai dimenzió a szent problematikájában	125
I. Szakrális építészet	129
1. A szakrális építészet kialakulásának szükséges feltételei	129
2. A vallási épületek elsődleges funkciója	130
3. A másodlagos, szimbolikus és pedagógiai funkció	131
II. A képek legitimitása: egyetemes elméleti probléma	134
III. Az esztétikától a szentig	138
IV. A szakrális művészet eredetisége a kereszténységben	142
Összefoglalás	144

MÁSODIK RÉSZ

A szent, a kezdetek, az archaikus ember, a halál

A homo religiosus kialakulása Paleoantropológia és paleolitikum FIORENZO FACCHINI		149
A probléma pozíciója		149
I. Különféle megközelítések		150
1. Az evolucionista iskola		150
2. A szociológiai megközelítés		151
3. A néprajzi módszer		151
4. A funkcionálizmus		151
5. A történeti módszer		152
6. Fenomenológiai megközelítés		153
7. Hermeneutikai megközelítés		153
8. A megközelítések értékelése		154
II. Paleoantropológiai és őstörténeti megközelítés		155
1. Az emberré válás főbb állomásai		155
2. A dokumentáció		156
3. Az ember átfogó definíciója az ember felfedezéséhez		156
4. Az absztrakciós képességtől a szimbolikáig és a vallásos érzületig		158
5. Az emberi csontok kezelése és a koponyakultusz		160
6. A sírok		163
7. Az állati eredetű csonthalmok		167
III. A paleolitikum művészete		168
1. A paleolit művészet fontossága		169
2. A mozgatható művészet		169
3. Falművészet		170
Összefoglalás		174
Bibliográfia		176

A homo sapiens szimbolikája, fogalmi gondolkodása és szertartásai	
EMMANUEL ANATI	179
I. A fogalmi gondolkodás kezdetei	179
II. A homo sapiens kifejezési igényei	186
III. Alapfokú szintaxis és ismétlődő elemek	191
IV. Mitológia és szertartás	199
V. Utószó	205
A szent és a halál	
LOUIS-VINCENT THOMAS	209
I. A szent, a halál, a meghalás	210
1. A „keresztény” halál	210
a) A halál értelme	210
b) A modell fejlődése. A halál definíciójának újabb vizsgálata	212
2. A meghalás	215
a) A valamikori jó halál	215
b) A szép halál a modern időkben	216
▪ <i>A megváltó szenvedés elutasítása</i> 216	
▪ <i>Az utolsó kenettől a betegek szentségéig</i> 217	
▪ <i>Az ember és a halál kisajátítása</i> 218	
II. A szent a halál után: a földi porhüvely	220
1. A megtisztított holttestről a „tartósítási technikáig”	220
a) A megszüpített és megtisztított holttest	220
b) A thanatopraxis	221
2. Relikviák és konzervált tetemek	223
a) Relikviák	223
b) Múmiák és romolhatatlan tetemek	226
▪ <i>A múmiák</i> 226	
▪ <i>Romolhatatlan tetemek</i> 227	
c) Relikviák a jövő számára? Túlélés és metamorfózis	229
▪ <i>Túlélés</i> 229	
▪ <i>Metamorfózis</i> 229	
III. A szent és a post mortem: a rítusok	231
1. A gyászszertartások	231
a) A gyászszertartás ősi mivolta	231
b) A gyászszertartások alakulása Nyugaton	233
▪ <i>Professzionizmus, szekularizáció, elidegenedés</i> 233	
2. A rítus és a szentség megújulása felé	236
a) Az Egyház álláspontja	236
b) Néhány laikus találmány	238

IV. A szent. Túlélés és halhatatlanság	239
1. A hiedelmek repertoárja	239
2. A túlvilág és a Nyugat	242
a) A hagyományos eszkatológia	242
b) Hiedelmek napjainkban	242
▪ <i>A hiedelmek általános válsága</i> 243	▪ <i>Különvélemények</i> 243
▪ <i>A tudomány és az irracionális között</i> 246	
Mire jutottunk?	248
Bibliográfia	249

HARMADIK RÉSZ

A szent és az afrikai népek

Az afrikai ember és a szent	
V. MULAGO GWA CIKALA	255
<hr/>	
Bevezetés	255
I. A világnézet fekete-Afrikában és a részvétel-részesülés	257
1. Az élet egysége és a részvétel	257
2. Hit a növekedésben, a csökkenésben és a létezők közötti kölcsönhatásban	259
3. A szimbólum, a kapcsolat és az egyesülés legfőbb eszköze	262
4. Etika ontológiai alapokon	263
II. A transzcendens, ami természeténél fogva szent, és minden szentség forrása	263
III. Az ember mint a teremtés középpontja és az emberi élet mint az első teremtett szentség	268
IV. A szent megnyilvánulási formái	271
1. Szent emberek	272
2. Szent tárgyak és helyek	275
Összefoglalás	278
Bibliográfia	279

A homo religiosus és szimbólumai Afrikában	
C. FAÏK-NZUJI MADIYA	
	281
I. Az afrikai szimbólumfelfogás	
	281
1. A „szimbólum” megnevezései	282
a) A természet és a mennyiség összefüggése	284
b) A tartalom összefüggése	284
c) A szubjektív effektus összefüggése	284
d) A funkció összefüggése	284
2. *-dungu. A vallási szimbólumokon keresztül megjelenő valóság tere	286
II. Beavatás az ősi szimbólumokba	
	288
1. Az ősi szimbolika specialistái	288
2. A szimbolikus nyelv elsajátítása	289
III. Vallási szimbolika	
	291
1. Az ősteremtés elemei mint vallási szimbólumok forrása	292
a) Az ember	293
b) A természet	294
▪ <i>Asztrális szimbolika</i> 295 ▪ <i>A tér szimbolikája</i> 296	
▪ <i>Állatszimbolika</i> 298 ▪ <i>Növénytisztelet</i> 300	
2. Az emberi felfogás elemei mint szimbólumok vagy mint vallási szimbólumok forrása	301
a) Az emberi test	301
b) A természet	302
3. Grafikus és numerikus vallási szimbólumok	303
a) A grafikus jelek	303
▪ <i>Kalászos vagy szaggatott vonal</i> 303 ▪ <i>Beírt vagy koncentrikus körök</i> 304	
b) Számszimbólumok	304
Bibliográfia	305

Mítosz és rítus az afrikai vallásos tapasztalatban	
ISSIAKA-PROSPER LALÈYÈ	
	307
Bevezetés. A vallásos jelenség antropológiai megközelítése	
	307
1. A transzcendens mint központi referencia	308
2. Mítosz, rítus és a vallás jelenségének sajátossága	309
I. Ritualizált viselkedések és mitikus infrastruktúra	
	312
1. Az ige rítusa: a köszöntés mint rituálé	312
a) A hangnem komolysága	312
b) A szó ritmusa	313
c) A köszöntés	313

2. A gesztus és a dolgok rítusa: csökkentett mitikus alapú ritualizáció és egyetemes szimbolika	315
a) Közösségi gesztusok és rituális gesztusok	315
b) A víz gesztusa és szimbolikus értéke	315
II. A gesztusok és a dolgok rítusa. Az erők rítusa: a kiterjedt szimbolikus háttérű ritualizáció tetőfoka	317
1. Mágia és vallás a rituális viselkedésben	317
2. Egy példa a rituálé szimbolikus hatására	318
3. A szimbolikus kiterjedés	319
III. Az íge rítusa: a diszkurzus, a világ és a mítosz rítusa	320
1. A diszkurzus és a mítosz ritualizációja	320
2. A mitikus corpus: IFA, OFA, AFA, FA	321
3. A homo religiosus és a mitikus beszéd ritualizációja	327
Összefoglalás	328
Bibliográfia	329

ÖSSZEFOGLALÁS

Következtetések és távlatok	
JULIEN RIES	331
I. A homo religiosus és a szent	331
II. Urzeit és Endzeit. A kezdetek és az eszkatológia	336
III. Az afrikai ember és a szent	338
Válogatott bibliográfia	343
1. Szótárak	343
2. Enciklopédiák	343
3. Vallástörténetek (enciklopédikus munkák)	344
4. A szentről megjelent publikációk	344
5. Vallási antropológia	345
A szerzők	347